

7 Arbetskraft inom jordbruket

I kapitel 7 redovisas uppgifter om arbetsinsatserna inom framförallt jordbruk och skogsbruk. Från den årliga registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) har hämtats uppgifter om förvärvsarbete inom jordbruk och skogsbruk och deras andel av samtliga förvärvsarbete. Uppgifter lämnas vidare om jordbrukarnas åldersfördelning.

Sammanfattning

Förvärvsarbete

År 2004 var enligt den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken, RAMS, drygt 77 300 personer sysselsatta inom jordbruk med binäringar, varav knappt 57 000 inom jordbruk. Detta innebär 1,9 respektive 1,4 % av samtliga förvärvsarbete personer. Detta är en ökning med 8,3 respektive 5,2 % i jämförelse med förra året (se stycket *Om statistiken*). Den största andelen sysselsatta i jordbruk med binäringar noteras för Gotlands län med 5,8 % medan andelen är lägst i Stockholms län med endast 0,4 % (**tabell 7.1**).

Företagarnas åldersfördelning

Jordbrukarnas medianålder ligger i intervallet 50–54 år. 20 % av brukarna med känd ålder är 65 år eller äldre och 6 % är yngre än 35 år. Förändringarna i de här avseendena har varit små under senare år. Andelen företagare som är 65 år eller äldre är avsevärt högre i små än i stora företag (**tabell 7.2**).

Sysselsättning i jordbruket enligt EU:s statistikkrav

Antalet sysselsatta i det svenska jordbruket, beräknade enligt EU:s statistikkrav, uppgick 2003 till totalt till 168 000 personer, vilket framgår av **tabell 7.3**. Vid företag som drivs av fysisk person var antalet sysselsatta företagare och familjemedlemmar 119 000. Stadigvarande sysselsatta, som ej var familjemedlemmar till

företagaren eller som var sysselsatta i företag drivna av juridisk person, uppgick till 25 000. Antalet tillfälligt sysselsatta utan familjeknytning till företagaren och med i allmänhet mycket låg sysselsättning var 24 000 personer.

Den totala sysselsättningen omräknad till arbetskraftsenheter, Annual Work Unit (AWU) enligt EU:s definition uppgick till 71 000. En AWU motsvarar arbetstiden för en heltids-sysselsatt, för Sverige räknat efter 1 800 timmar per år. År sysselsättningen mindre räknas motsvarande andel av en AWU. En redovisad sysselsättning på 1 800 timmar eller mer räknas alltid som en AWU. Företagaren och dennes familjemedlemmar svarar för tre fjärdedelar av det totala antalet arbetskraftsenheter (**tabell 7.4**).

Sysselsättningen i jordbruket domineras av männen både vad gäller antal personer och antal AWU. Av alla företagare och familjemedlemmar (såväl stadigvarande som tillfälligt sysselsatta) samt övriga stadigvarande sysselsatta utgör männen 96 000 (66 %) och kvinnorna 49 000 (34 %) (**tabell 7.4**).

Närmare hälften av samtliga sysselsatta redovisar under 25 % arbetstid i jordbruket. Av företagarna har en fjärdedel motsvarande heltid eller mer i sysselsättningsgrad. Från tidigare undersökningar och från kommentarer i samband med SCB:s undersökning har det framkommit att en stor andel av dem som redovisat 1 800 timmar eller mer anser sig ha väsentligt högre arbetsinsatser än vad som motsvarar normal heltid.

Kvinnornas andel minskar i timgrupper med

stigande timantal. I högsta timgruppen finns t.ex. endast ca 5 700 kvinnor redovisade jämfört med ca 26 500 män (**tabell 7.5**).

Om statistiken

Förvärvsarbete

I **tabell 7.1** redovisas uppgifter från den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken, RAMS, om antal förvärvsarbete i jordbruk med binäringar år 2004. Resultaten avser förvärvsarbete i åldern 16–84 år vilka bedöms ha utfört i genomsnitt minst en timmes arbete per vecka under november 2004.

I samband med årgång 2004 av RAMS har SCB gjort en del förändringar i bearbetningarna jämfört med tidigare årgångar. Huvudskälet till förändringarna är att snabba upp statistiken. Detta är möjligt genom att använda en ny källa för att identifiera företagare. Dessutom har metoden för att klassificera anställda setts över. Det som vi i dagligt tal kallar företagare omfattar dels de personer som driver näringsverksamhet i enskild firma eller enkelt bolag, s.k. personliga företagare, dels de personer som i delägarskap driver fåmansägt handels-, kommandit- eller aktiebolag. SCB får del av Skatteverkets insamlade standardiserade räkenskapsutdrag (SRU) från företagarna redan tre månader innan den slutliga taxeringen är färdig. Från detta material kan SCB identifiera företagarna och beräkna deras inkomster för den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken. Tidigare hämtades uppgifter avseende företagare från SCB:s taxeringsstatistik som var tillgänglig drygt ett år efter inkomståret.

Personliga företagare och delägare i bolag klassificerades tidigare som företagare enbart när man redovisade överskott i sin näringsverksamhet. I samband med övergången till att inhämta uppgifter om företagare från SRU inkluderas även verksamheter med underskott.

I samband med den förändrade bearbetningen för företagarpopulationen har, efter en metodöversyn, även vissa mindre justeringar

gjorts avseende klassificering av sysselsatta anställda. Den största förändringen gäller den äldsta åldersgruppen (65–84 år) där betydligt fler än tidigare klassificeras som sysselsatta.

Genom att använda en ny datakälla för information om företagare redovisas en högre och mer rättvisande nivå av antalet företagare samtidigt som den longitudinella kvaliteten förbättras. Förändringarna som beskrivits ovan medför en relativt liten förändring för antalet sysselsatta som helhet. Skillnaderna blir dock mer markanta i vissa redovisningsgrupper. Det gäller t.ex. redovisning efter näringsgren och åldersgrupper. För redovisning på näringsgrenar medför detta framförallt att i de näringsgrenar som domineras av personliga företagare, som t.ex. jordbruk och fiske ökar antalet sysselsatta företagare.

Branschindelningen i RAMS är fr.o.m. 1995 gjord efter standard för svensk näringsgrensindelning 1992 (SNI92) och fr.o.m. 2002 efter standard för svensk näringsgrensindelning 2002 (SNI2002).

RAMS grundas på administrativa dataregister som inhämtas eller sammanställs av SCB. Den viktigaste källan är registret över kontrolluppgifter från arbetsgivare men uppgifter hämtas även från andra källor, t.ex. standardiserade räkenskapsutdrag från Skatteverket och SCB:s företagsregister.

RAMS genomfördes första gången 1985 och har sedan dess tagits fram varje år. Den senast framtagna årgången avser sysselsättningen 2004. RAMS ligger också till grund för sysselsättningsstatistiken i de två senaste folk- och bostadsräkningarna (FoB 85 och FoB 90).

Det är viktigt att påpeka att fördelningen på näringsgren i RAMS grundas på det s.k. mestkriteriet, vilket förklarar varför RAMS redovisar betydligt färre personer inom jordbruk än Lantbruksregistret. I Lantbruksregistrets registrering kommer i princip alla personer med som under året varit sysselsatta på jordbruksföretag, dvs. även personer som är huvudsakligen verksamma i andra näringar.

Företagarnas åldersfördelning

Vid den årliga uppgiftsinsamlingen till lantbruksregistret erhålls bl.a. uppgifter om jordbrukarnas åldersfördelning. Resultaten avser företagare vid företag med mer än 2 hektar åkermark. Som företagare i Lantbruksregistret räknas definitionsmässigt den person som juridiskt och ekonomiskt svarar för verksamheten. Sålunda redovisas endast uppgifter för den förste företagaren även om flera personer gemensamt brukar ett företag. Fram t.o.m. 1995 kunde ytterligare högst två företagare ingå i redovisningen. Ändringen 1996 skedde som anpassning till EU:s riktlinjer på området.

Sysselsättning i jordbruket enligt EU:s statistikkrav

I anslutning till uppgiftsinsamlingen för lantbruksregistret har SCB för åren 1995, 1997, 1999 och 2003 genomfört särskilda sysselsättningsundersökningar anpassade till EU:s krav. Resultat från 2003 års undersökning redovisas i **tabellerna 7.3–5**.

Sysselsatta personer redovisas som företagare, familjemedlemmar till företagaren eller som ej familjemedlemmar. Enligt EU:s bestämmelser skall endast en person redovisas som företagare.

Annan publicering

Antalet förvärvsarbetande enligt RAMS med fördelning på näringsgren finns samlade i det årliga statistikpaketet AMPAK vid SCB. Bl.a. sker redovisning på län och kommun och med uppdelning på kön. Redovisning på begränsad näringsgrensnivå sker också i Sveriges Statistiska Databaser, som kan nås via SCB:s webbplats www.scb.se.

Uppgifter om jordbrukarnas åldersfördelning (årligen sedan 1968) publicerades av Jordbruksverket och SCB i Statistiska meddelanden, serie JO 34. Sysselsättningen i jordbruket enligt EU:s statistikkrav har likaledes redovisats i Statistiska meddelanden, senast JO 30 SM0401.

SM-publikationerna för senare år är tillgängliga på Internet och kan nås via SCB:s eller Jordbruksverkets webbplats (www.scb.se respektive www.sjv.se).

Delar av jordbruksstatistiken publiceras också i Sveriges Statistiska Databaser i anslutning till SCB:s webbplats.

Tabell 7.1**Förvärvsarbetande befolkning inom jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske 2004 efter arbetsplatsens belägenhet***Economically active population in agriculture, forestry, hunting and fishing by place of work*

Område	Förvärvsarbetande inom jordbruk, skogsbruk m.m.				Förvärvsarbetande inom jordbruk, skogsbruk m.m. i procent av samtliga förvärvsarbetande			
	Män	Kvinnor	Summa	Därav jordbruk ¹	Män	Kvinnor	Samtliga	Därav jordbruk ¹
<i>Län</i>								
Stockholms	2 708	1 135	3 843	3 416	0,5	0,2	0,4	0,4
Uppsala	2 037	438	2 475	2 088	3,3	0,7	2,0	1,7
Södermanlands	2 032	540	2 572	2 077	3,7	1,0	2,4	1,9
Östergötlands	3 691	728	4 419	3 544	3,8	0,9	2,4	1,9
Jönköpings	2 935	637	3 572	2 439	3,4	0,9	2,2	1,5
<i>Kronoberg</i>								
Kalmar	1 977	456	2 433	1 429	4,2	1,1	2,8	1,6
Gotlands	3 286	611	3 897	2 918	6,0	1,2	3,8	2,8
Blekinge	1 262	217	1 479	1 415	9,8	1,7	5,8	5,5
Skåne	1 331	246	1 577	1 168	3,7	0,8	2,3	1,7
	8 750	2 473	11 223	10 273	3,4	1,0	2,3	2,1
<i>Hallands</i>								
Västra Götalands	3 106	744	3 850	3 287	5,2	1,3	3,3	2,8
Värmlands	8 623	1 969	10 592	8 729	2,3	0,6	1,5	1,2
Örebro	2 611	530	3 141	1 896	4,2	0,9	2,7	1,6
Västmanlands	2 125	433	2 558	1 791	3,3	0,7	2,1	1,4
	1 657	414	2 071	1 679	2,8	0,8	1,8	1,5
<i>Dalarnas</i>								
Gävleborgs	2 688	597	3 285	1 403	4,1	1,0	2,6	1,1
Västernorrlands	2 718	573	3 291	1 804	4,3	1,0	2,7	1,5
Jämtlands	2 312	522	2 834	1 356	4,0	1,0	2,5	1,2
Västerbottens	2 228	404	2 632	1 201	7,2	1,4	4,5	2,0
	2 584	487	3 071	1 599	4,2	0,9	2,6	1,4
<i>Norrbottnens</i>								
	2 156	366	2 522	1 303	3,7	0,7	2,3	1,2
<i>Hela riket</i>								
2004 ²	62 817	14 520	77 337	56 815	2,9	0,7	1,9	1,4
2003	55 957	15 484	71 441	54 011	2,6	0,8	1,7	1,3
2002	57 829	16 057	73 886	55 715	2,7	0,8	1,8	1,3
2001	58 573	16 632	75 205	57 107	2,8	0,8	1,8	1,4
2000	60 340	17 134	77 474	59 020	2,8	0,9	1,9	1,5

1) Jordbruk, jakt och service i anslutning här till (SNI 01).

2) Ny metod fr.o.m. 2004. Se texten Om statistiken.

Källa: SCB, Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik.

Tabell 7.2
Jordbruksföretagarnas¹ åldersfördelning 2005
Age distribution of holders

Område; storleksgrupp	Antal företagare i åldern, år								Juridisk person eller uppgift saknas	Summa
	Under 25	25– 34	35– 44	45– 49	50– 54	55– 59	60– 64	Över 64		
<i>Produktionsområden</i>										
Gss	13	252	881	669	682	705	690	952	685	5 529
Gmb	28	431	1 263	848	888	907	825	1 272	563	7 025
Gns	36	456	1 381	1 103	1 076	1 204	1 081	1 727	631	8 695
Ss	34	510	1 872	1 493	1 512	1 708	1 587	2 016	950	11 682
Gsk	93	1 205	3 896	2 710	2 861	3 046	2 729	4 429	816	21 785
Ssk	30	413	1 332	881	1 023	1 154	1 087	1 498	319	7 737
Nn	41	394	1 297	889	923	1 140	1 068	1 211	288	7 251
Nö	18	276	813	626	668	737	786	898	337	5 159
<i>Storleksgrupp, hektar åkermark</i>										
2,1– 5,0	56	981	2 510	1 583	1 722	1 964	1 932	3 423	315	14 486
5,1– 10,0	62	722	2 397	1 574	1 737	1 965	1 903	3 360	397	14 117
10,1– 20,0	64	681	2 147	1 651	1 782	2 032	2 030	3 283	477	14 147
20,1– 30,0	33	355	1 221	1 007	958	1 181	1 063	1 468	297	7 583
30,1– 50,0	38	390	1 551	1 208	1 250	1 401	1 246	1 329	449	8 862
50,1–100,0	30	519	1 897	1 438	1 421	1 361	1 178	836	889	9 569
Över 100,0	10	289	1 012	758	763	697	501	304	1 765	6 099
<i>Hela riket</i>										
2005	293	3 937	12 735	9 219	9 633	10 601	9 853	14 003	4 589	74 863
2003	287	3 593	12 040	8 339	8 973	9 752	7 822	11 596	4 378	66 780
2002	344	4 029	12 940	8 753	9 671	10 288	7 867	12 645	4 413	70 950
2000	405	5 077	14 769	9 532	10 746	10 449	8 062	13 287	4 471	76 798
1999	310	4 878	14 617	9 784	11 261	10 126	8 339	15 842	4 962	80 119
1995	..	4 091 ²	16 716 ³	26 245 ⁴	13 235	10 948	9 939	18 461	1 421 ⁵	101 056
1990	..	5 737 ²	19 964 ³	28 357 ⁴	12 126	12 044	12 413	20 608	1 066 ⁵	112 132

1) Fr.o.m. 1996 redovisas endast huvudbrukaren som företagare i Lantbruksregistret. Tidigare år redovisades brukare 1 (huvudbrukare) och även brukare 2 och 3 som företagare.

2) Under 30 år.

3) 30–39 år.

4) 40–49 år.

5) Enbart "uppgift saknas".

Källa: Jordbruksverket och SCB, Lantbruksregistret.

Tabell 7.3**Antal stadigvarande och tillfälligt sysselsatta personer i jordbruket 2003 i olika grupper samt arbetstid i arbetskraftsenheter AWU***Number of permanent and temporary occupied persons in agriculture for different groups and number of working hours expressed in annual work units AWU*

Område	Företagare och familjemedlemmar, stadigvarande och tillfälligt sysselsatta		Ej familjemedlemmar				Totalt	
	Personer	AWU	Stadigvarande sysselsatta	AWU	Tillfälligt sysselsatta	AWU	Personer	AWU
<i>Län</i>								
Stockholms	2 794	1 231	1 115	683	1 147	81	5 056	1 995
Uppsala	4 514	2 093	926	577	623	98	6 062	2 768
Södermanlands	3 388	1 560	1 194	795	919	247	5 501	2 602
Östergötlands	5 669	2 758	1 896	1 224	1 484	208	9 049	4 190
Jönköpings	6 997	3 074	1 011	574	1 005	88	9 013	3 736
Kronobergs	4 580	1 993	356	183	1 070	48	6 007	2 224
Kalmar	5 781	2 945	1 298	928	1 608	175	8 687	4 049
Gotlands	2 970	1 606	701	474	576	44	4 246	2 123
Blekinge	2 306	1 061	330	205	907	98	3 543	1 365
Skåne	14 853	7 003	4 638	3 223	5 595	856	25 086	11 082
Hallands	5 844	2 721	1 627	1 110	1 713	190	9 184	4 022
Västra Götaland	24 701	10 136	3 795	2 208	2 851	319	31 347	12 663
Värmlands	5 984	2 077	856	533	992	109	7 832	2 719
Örebro	4 183	1 660	724	464	508	36	5 415	2 159
Västmanlands	3 654	1 528	843	538	404	42	4 901	2 108
Dalarnas	3 680	1 497	743	394	657	46	5 080	1 937
Gävleborgs	4 364	1 747	452	286	353	37	5 169	2 070
Västernorrlands	3 836	1 534	589	394	250	31	4 675	1 959
Jämtlands	3 051	1 301	465	244	315	44	3 831	1 589
Västerbotten	3 947	1 542	826	503	331	36	5 104	2 081
Norrbottnens	2 386	936	387	238	387	47	3 160	1 221
<i>Hela riket</i>								
2003	119 482	52 008	24 771	15 774	23 697	2 880	167 950	70 662
1999	132 824	56 172	24 029	15 473	20 215	2 596	177 068	74 242
1997	143 259	62 786	25 302	16 009	27 343	2 963	195 903	81 758
1995	134 979	65 050	29 245	18 350	32 216	4 274	196 440	87 674

Källa: Jordbruksverket och SCB, Lantbruksregistret.

Tabell 7.4

Antal sysselsatta i jordbruket 2003 av olika kategorier personer och arbetskraftsenheter

Number of permanent and temporary occupied persons in agriculture for different groups and number of working hours expressed in annual work units AWU

Grupper sysselsatta	Antal företag	Personer				Arbetskraftsenheter			
		Män	Kvinnor	Totalt	Procent	Män	Kvinnor	Totalt	Procent
<i>Sysselsatta i företag som drivs av fysisk person</i>									
Företagare	62 974	55 574	7 381	62 956	37	30 968	2 965	33 933	48
Makar/sambor och övriga familjemedlemmar		22 407	34 120	56 527	34	7 436	10 639	18 075	26
Stadigvarande sysselsatta (ej familjemedlemmar)		6 427	2 136	8 563	5	3 706	1 050	4 756	7
Tillfälligt sysselsatta (ej familjemedlemmar)		15 257	9	1 445	2
Totalt		143 304	85	58 209	82
<i>Sysselsatta i företag som drivs av juridisk person</i>									
Stadigvarande sysselsatta	4 916	11 311	4 895	16 206	10	8 128	2 890	11 018	16
Tillfälligt sysselsatta		8 440	5	1 435	2
Totalt		24 646	15	12 452	18
<i>Samtliga sysselsatta 2003</i>									
	67 890	167 950	100	70 662	100
1999	81 407	177 068	100	74 242	100
1997	89 577	195 903	100	81 758	100
1995	..	110 376	53 848	164 225 ¹	100	62 346	21 053	83 400 ²	100

1) Tillfälligt sysselsatta som ej är familjemedlemmar 32 216 personer ingår ej.

2) Arbetskraftsenheter avseende tillfälligt sysselsatta som ej är familjemedlemmar 4 274 AWU ingår inte.

Källa: Jordbruksverket och SCB, Lantbruksregistret.

Tabell 7.5**Antal sysselsatta i jordbruket 2003 efter årlig arbetstid för samtliga företagskategorier (utom tillfälligt sysselsatta ej familjemedlemmar)***Number of occupied persons in agriculture by working hours, all holding categories (temporary occupied non family workers excluded)*

Företagskategori	Årlig arbetstid, timmar					Totalt
	1–	450–	900–	1 350–	1 800–	
	449	899	1 349	1 799		
<i>Företagare</i>	20 987	11 274	7 861	5 022	17 811	62 956
Män	17 301	10 018	7 010	4 506	16 740	55 574
Kvinnor	3 686	1 256	851	517	1 072	7 381
<i>Makar/sambo</i>	18 625	5 344	3 034	1 588	3 286	31 878
Män	2 317	1 079	588	293	567	4 844
Kvinnor	16 307	4 265	2 446	1 295	2 720	27 033
<i>Övriga familjemedlemmar</i>	17 078	3 003	1 470	857	2 241	24 650
Män	11 509	2 285	1 143	673	1 952	17 563
Kvinnor	5 569	718	327	184	269	7 087
<i>Andra stadigvarande sysselsatta</i>	6 420	3 014	2 771	3 646	8 919	24 770
Män	4 251	1 972	1 681	2 576	7 259	17 738
Kvinnor	2 169	1 042	1 090	1 071	1 660	7 031
<i>Totalt</i>	63 109	22 635	15 137	11 114	32 258	144 253
Män	35 378	15 353	10 423	8 048	26 517	95 720
Kvinnor	27 731	7 282	4 714	3 066	5 740	48 533

Källa: Jordbruksverket och SCB, Lantbruksregistret.